

VINELAND SOSYAL OLGUNLUK SKALASI

Turhan Yörükân

Vineland Skalası, New Jersey'deki Vineland Eğitim Okulu'nun bir zaman için araştırma direktörlüğünü yapmış olan Edgar A. Doll tarafından meydana getirilmiştir. Doll, Skalanın kısa-özlü talimatlar el-kitabında, bu teşebbüsün gelişme tarihini şu şekilde anlatmaktadır: «Vineland Sosyal Olgunluk Skalası'nın formüle edilmiş ilk şekli, Nisan 1935 te basılmıştır¹. Bunu, hemen, başlangıç mahiyetinde olmak üzere kısa-özlü bir talimatlar el-kitabı takip etmiştir². Diğer bir takım neşriyat da, Skala'nın faydalı olabileceği bir takım yollar telkin etmiş ve başlangıç mahiyetinde olmak üzere tecrübî sonuçlar ortaya koymuştur³. İlk standardize olmuş revizyon raporu şimdi elde hazır bir vaziyette bulunmaktadır⁴. Bu tekrar gözden geçirilmiş kısa-özlü el-kitabı ise, gözden geçirilmiş Skala ile birlikte kullanılmak üzere hazırlanmıştır.... Bu kısa-özlü el-kitabını, metodun tam olarak sunulması şeklinde telâkki etmemek ve yalnızca metodun büyük cepheleri için rehber şeklinde düşünmek icabeder⁵».

¹ Doll, E. A., «A Genetic Scale of Social Maturity», *The American Journal of Orthopsychiatry*, (1935), Cilt 5, SS. 180-188.

² Doll, E. A., «The Vineland Social Maturity Scale: Manual of Directions», *Training School Bulletin*, (1935), Cilt 32, SS. 1-7, 25-32, 48-55, 68-74.

³ Doll, E. A., «Annotated Bibliography on the Vineland Social Maturity Scale», *Journal of Consulting Psychology*, (1940), Cilt 4, SS. 123-132.

⁴ Doll, E. A., «Preliminary Standardization of the Vineland Social Maturity Scale», *The American Journal of Orthopsychiatry*, (1936), Cilt 6, SS. 283-293.

⁵ Doll, E. A., *The Vineland Social Maturity Scale: Revised condensed manual of directions* (Publication of the Training School at Vineland, New Jersey, 1936, 1945), S. 1. Skala'nın esaslarını anlatırken bu eseri ve Doll'ın, Arthur Weider'in derlediği *Contributions Toward Medical Psychology* (New-York: Ronald Press, 1953) adlı esere yazdığı «Vineland Social Maturity Scale» (Cilt II, SS. 495-506) isimli yazısını esas olarak aldık. Bu eser ve yazı o kadar özlü bir şekilde hazırlanmıştır ki, esasen hülâsanın bir hülâsasını vermek güçlüğü karşısında, çok defa Doll'ın ifadelerini olduğu gibi muhafaza etmek icabettir.

Ancak Doll, Skala'nın dayanmış olduğu felsefi temel ve metodun çok daha etraflı bir şekilde bildirilmesi işini, sonradan neşrettiği *The Measurement of Social Competence*⁶ adlı eseriyle denemiştir.

Doll, Vineland Skalası'nın maddelerinin (item), artan vasatı güçlüğe göre tanzim edildiğini ve *şahsi gayret gösterme, kendi kendini idare etme, yer değiştirme, meşguliyet, haberleşme ve sosyal münasebetler* gibi altı sahada, artan sosyal olgunlaşmayı temsil edecek şekilde sıralandığını söylüyor. Yazara göre, sosyal bağımsızlıktaki artış, sosyal yeterlikteki artan gelişmenin bir ölçüsü olarak alınabilir. Binaenaleyh Skala, sosyal bağımsızlık prensibini esas olarak almış ve bu bağımsızlığın tezahür sahalarını da yukarıda saydığımız altı esas kategori içerisinde görmüştür. Bu bakımdan Skala'daki her maddenin esas gayesi, bir kimsenin kendi pratik ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinin bazı muayyen cephelerini temsil etmek olmuştur. Yani gaye, yukarıda saydığımız kategorilerin çeşitli cephelerini nümune almak (sample), ve bu hudutlar içerisinde yardım, yönetme yahut başkaları tarafından nezaret ihtiyacından git-tikçe kurtulmak gibi bir hususu aksettirmektir.

Doll, Skalayı meydana getirmek için, standardizasyon verilerinin, doğumdan otuz yaşına kadar her yaş için her cinsiyetten on normal denek, yahut toptan 620 denek için toplanmış olduğunu söylüyor. Nihai standardizasyon için bu denek sayısının kâfi gelmediğini, fakat bu çeşit bir skalanın calibration'unun sadece herhangi bir yaştaki deneklerin sayısı ile tayin edilmiş olmayıp, daha ziyade bir yıllar dizisindeki yaşların tevalisi ile tayin edilmiş bulunduğunu ve bu gibi bir standardizasyonun istikrarlılığının, büyük mikyasta, bir bütün olarak skalanın iç tutarlılığı ile tayin edilmiş olduğunu bildiriyor. Doll, standardizasyonun istikrarlılığının artırılması için, deneklerin seçilmesinde olduğu gibi, başka bir takım yollara da başvurulduğunu bildiriyor.

Skalanın maddeleri vasatı yaş normlarına göre tanzim edilmiş ve 1 den 117 ye kadar aritmetik bir tevali içerisinde numaralanmıştır. Maddeler, keza bir bütün olarak skala için elde edilmiş vasatı yaş puan-sayılarına göre yıl gruplarına da ayrıldığı için Skala, hem yıl-skalası, hem de puan-skalası prensiplerini uzlaştırmış bulunmaktadır. Skala, Binet Skalası için cari olan alt-prensiplere göre ve Binet-Simon yahut, daha doğrusu Stanford-Binet modeline göre inşa edilmiştir. Zira, Binet'de zekâ yaşı (MA) hesabında olduğu gibi, bunda da test maddeleri için elde edilen puanlardan bir sosyal yaş (SA), Stern ve Terman'dan sonra Stanford - Binet'de olduğu gibi, bunun takvim ya-

⁶ Doll, E. A., *The Measurement of Social Competence* (Minneapolis: Educational Test Bureau, 1952).

şına bölünmesinden ve yüz ile çarpılmasından ise, zekâ bölümü (IQ) kavramında olduğu gibi, bir sosyal bölüm (SQ) meydana çıkmıştır.

Doll, Skalanın sınıflayıcı (rating) bir skala olmadığını, puan-sayılarının sadece kanaatler üzerine dayandırılmış olmadığını söylüyor. Vineland Skalasında, bilgi veren kimse sayı yapan hükümlerde bulunmaz. «Bu, her madde üzerinde deneğin aktüel başarısının tarz ve şumulünü bildirecek davranış verilerinden mümkün olduğu kadar fazla teferruat elde etmek suretiyle, araştırmacı tarafından yapılır⁷...» Bu, zor bir ihtisas işidir. Bunun için Doll, talimatlar el-kitabında, Skalanın herbir maddesi için, esas temayı aksettirecek şekilde tariflerde ve araştırmacının nelere değer vermesi icabettiğini gösterecek tarzda bir takım ifadelerde bulunmaktadır. Keza, madde güçlüğündeki ve vasatı puan-sayılarındaki cinsiyet farklarının az olmasından dolayı, pratik maksatlar için Skalanın tertibinde cinsiyet farkını ihmal ettiğini de bildirmektedir.

Doll, herhangi bir deneği incelemeye başlarken, evvelâ deneğin takvim yaşı, mektep seviyesi, genel kabiliyeti, meşguliyeti, genel sosyal status'u, sakatlık gibi özel engelleri, baba mesleği, genel muhiti, v.s. gibi sahalarda bilgi elde etmeye çalışmak icabettiğini söylüyor. Denek ve muhiti hakkındaki bu genel bilgi ve sonra test maddeleri için toplanacak olan bilgiler ana, baba, mürebbiye, v.s. gibi deneği yakından tanıyan kimselerden alındığı gibi, beş takvim yaşında normal ve beş Binet zekâ yaşında anormal olmak üzere deneklerin bizzat kendilerinden de toplanabilir. Yalnız, deneğin, kendisi için bilgi verici olduğu vaziyetlerde Doll, puan-sayılarında vasatiye nazaran bazan artma, bazan da bir azalma müşahede edildiğini söylüyor.

Denek ve muhiti hakkında toplanan ilk genel bilgi, Skala maddeleri için elde edilmiş bilgiyi değerlendirmede araştırmacıyı yanılmadan kurtarmaya yardımcı eder ve deneğin vaziyeti hakkında hazırlıklı bulunmak hususunda yardımcı olur. Araştırmacı, deneğin yaşına ve yaptığı kabiliyet tahminine göre seri halindeki maddeler grubu için beklenen, umulan en son puan-sayısına kadar, bilgi veren kimseye sualler sormaya başlar. Araştırmacı, diğer maddelerle ilgili arzı bir takım bilgi toplasa da, her seferinde bir madde tamamlar.

Yapılacak mülâkatlarda deneğe sempatik bir şekilde sual sormak icabettir. Açıkça bir şüphecilik göstermekten olduğu kadar, naiv bir kabalıktan da kaçınmalıdır. Kendiliğinden yapılan tasvirler cesaretlendirilmeli, tammun edilen sonuçlara uygun ek sorularla deneğin aktüel başarısının spesifik hudutlarına kadar teferruatlı vakalar meydana çıkarmaya çalışılmalıdır.

⁷ Doll, E. A., *The Vineland Social Maturity Scale: Revised condensed manual of directions*, S. 8.

Deneğe şu veya şunu *yapabilip yapamayacağı* sorusu yerine, daha ziyade şunu umumiyetle yahut alışkanlık halinde *yapıp yapmadığı* sorulmalıdır. İp ucu verici ve yöneltici suallerden kaçınmalı, verilen cevapları inceden inceye sorularla takip etmelidir. Bu şekilde araştırmacı, deneğe *ne dereceye kadar* kendisini beslediğini, yahut giyinirken *ne kadarını* kendi kendine yapabildiğini, yahut evde *ne şekilde* yardımda bulunduğunu yahut *ne cins* bir iş yaptığını sormıya çalışmalıdır⁸.

Doll'a göre testten asıl gaye, zekâyı, mehareti, başarıyı, şahsiyeti, heyecanlılığı ve muhit fırsatlarının, eğitimin, teşvik edici şeylerin, alışkanlığın ve sair şeylerin spesifik sonuçlarını ölçmek değildir. Skalada bu gibi faktörlerin tesirleri, sosyal bağımsız davranış için tazammunları bakımından ifade edilmektedir. Yalnız şu kadarını söyleyelim ki, Vineland Skalası, Doll'ın bu belirlemesine rağmen, testlerle ilgili eserlerde daha ziyade şahsiyet testleri kısımlarına konulmuştur.

Doll'a göre Skala, asıl sosyal bakımdan büyüme yahut gelişmeyi ölçmek için standard bir normal gelişme fihristi vazifesini görmektedir. Bir ferdi farklar ölçüsüdür ve bunun bir sonucu olarak da zihni noksanlık, genç suçluluk, evlât edinme, v.s. gibi problemlerde mânidar olabilecek ifrat derecede inhiraf-ları gösteren bir ölçü hizmetini görmektedir. Diğer taraftan, intibak etmemiş, istikrarsız, psikopatik, epileptik gibi anormal olan kimselerin gelişmelerinde kalitatif bir varyasyon indeksidir ve hususi ele alış, tedavi ve eğitimden sonra meydana gelecek inkişafı ölçmek için bir ölçü; geri kalmanın (retardation), bozulmanın, büyüme ve çökmenin nispet veya safhalarının klinik tetkikinde elde edilen gelişme tarihlerinin tekrar gözden geçirilmesi için de bir fihrist vazifesi görmektedir.

Doll'a göre Skala, keza, sosyal yetersizliği (yani zayıf-akıllılığı) bulunan bir zihni gecikme ile (ekseriya zayıf-akıllılıkla karıştırılmış olan) sosyal yetersizliği bulunmayan zihni geriliği ayırmada faydalı bir metod olmak hizmetini görmektedir. Sosyal yeterliğin nisbi cephelerine işaret etmek suretiyle, çocuk yönetiminde ve çocuk eğitiminde yardımcı bir metod olmakta ve muhitin, kültürel status'un tesirini ve körlük, sağırılık yahut topallık gibi engellerin tesirlerini ölçmek için başka bir takım değerlendirme vasıtaları temin etmektedir⁹.

⁸ Doll, E. A., *The Vineland Social Maturity Scale: Revised condensed manual of directions*, S. 9.

⁹ Doll, E. A., *The Vineland Social Maturity Scale: Revised condensed manual of directions*, S. 2.

Skala Hakkında Bazı Düşünceler

Vineland Sosyal Olgunluk Skalasının esas ve maksatlarını bildirmiş bulunuyoruz. Elde halen Vineland Skalasının tatbikatından doğan pek çok malzeme bulunmaktadır¹⁰. Bu tanıtma yazısında bunlardan bahsetmeyi ve Skalayı Arnold Gesell ve arkadaşlarının¹¹ gelişme üzerinde yapmış oldukları araştırmalarla ve Havighurst'ın «gelişme vazifeleri» yle¹² karşılaştırmayı bir tarafa bırakarak, sadece bazı yazarların Skala hakkındaki fikirlerine işaret etmekle yetiniyoruz.

F. S. Freeman, Vineland Skalasının zekâ testleri sonuçları ile takriben 0.80 gibi yüksek bir korrelasyon gösterdiği halde, doğrudan doğruya ferdin genel davranışının gelişmesini tetkikte kullanılmasına müsaade edildiğini bildirerek, Skalanın «diğer bir çoklarından farklı olarak, iyice tavsiz ve tayin edilmiş bir rationale'e dayandırılmış ve sistematik surette inşa edilmiş» olduğunu söylüyor¹³. Ph. Vernon, Skala hakkında «iddia edilmiştir ki, diyor, farklı araştırmacılar, hattâ farklı malûmat vericilerle mülâkatta bulunsalar bile, 0.90 gibi iyi bir güvenirliliği (reliability) olan sosyal yaşlara ulaşmışlardır. Meydana çıkan

¹⁰ Doll, E. A., «The Feeble - minded Child», L. Carmichael'ın derlediği *Manual of Child Psychology* (New-York: J. Wiley, 1946) adlı eserde, SS. 845-885.

Doll, E. A., *Your Child Grows Up* (Boston: John Hancock Mutual Life Insurance Co., 1950). Skalada şekil bakımından yapmış olduğumuz değişikliklerin meşruiyetini bfrz da bu ikinci esere borçluyuz, değişiklikleri mukayese için bu esere bakınız. Doll, bu eserde test maddelerinin birçoğunu aynı zamanda resimlendirmiştir.

¹¹ Gesell, A. ve Amatruda, C. S., *Developmental Diagnosis* (New-York: Paul B. Hoeber, 1941, 2 nd ed., 1947), bilhassa SS. 3-14. Gesell, A. ve Ilg., F. L., *Infant and Child in the Culture of Today* (New-York: Harpar and Brothers, 1943), «The Growing Child» bahsine bakınız. Gesell, A. ve Ilg. F. L., *The Child from Five to Ten* (New York: Harper and Brothers, 1946), «The Growing Child» bahsine bakınız. Cesell, yukarıda saydığımız eserlerde gelişmeyi bütün cepheleriyle ele alır ve inceler; çocuğun sosyal gelişmesi bunun içerisinde bir bölümdür. Gesell, 1943 ten evvel çıkan eserlerine nazaran «Bugünün Kültürü İçerisinde Bebe ve Çocuk» adlı eseriyle sosyal ve kültürel cepheye daha fazla ehemmiyet vermiye başlamıştır. Gesell, gelişme meselesinde bilhassa beş yaşına ve nihayet on yaşına kadarki devreler üzerinde durmaktadır. Yeni hazırlanmış olduğu bir eserde alâkasının daha sonraki yaşlara doğru da çevrildiği görülüyor: A. Cessell ve F. L. Ilg, *Youth: The Years From Ten To Sixteen* (New-York: Harper and Bros., 1956). Bu eserlerde Vineland Skalasına nazaran, çocukluğun genel gelişme safhalarını tesbit etmekte çok daha dakik ve emin yollar tavsiye edilmektedir.

¹² Havighurst, R. J., *Human Development and Education* (New-York: Longmans, Green and Co., 1953). Duvall, E. M., *Family Development* (Chicago: J. B. Lippincott Co., 1957).

¹³ Freeman, F. S., *Psychological Testing* (New-York: Henry Holt and Co., 1950), S. 369.

SQ'lar, IQ'larla çok fazla korrelasyon halinde bulunmak temayülünü gösteriyorlar, keza, bu SQ'ların, zihni bakımdan geri denekleri bilhassa vesikalandırmıya elverişli olan bazı sosyal yeterlik ve şahsiyet olgunluğu cephelerini de temsil etmekte olduklarını düşünmek için iyi bir zemin bulunmaktadır¹⁴». Vernon, Skalanın İngiltere'de tatbikinin uygun görüldüğünü söylemekte ve mukayese için Kellmer Pringle'in¹⁵ bir yazısını sağlık vermektedir¹⁶. Vernon, keza Vineland Skalasının üstün taraflarından dolayı, diğer skalaların da aynı istikamette yürümelere lüzumuna işaret etmektedir¹⁷. A. Anastasi ve J. Foley, zekâ testlerinin zayıf-akıllılığı teşhis hususundaki kifayetsizliğinden bahisle, «zekâ testlerinin yanında zayıf-akıllılığın pratik bir tasnifine ulaşmada Vineland Sosyal Olgunluk Skalasının faydalı ilâve bir teknik» olduğunu söylüyorlar¹⁸. H. English, çocukta sosyal davranışın müşahedesinde Vineland Skalasını, Amerikan sosyal davranışı hakkında verilen hükümlere büyük objektiflik getiren bir teşebbüs olarak vasıflandırmaktadır¹⁹.

Görülüyor ki, Vineland Skalası psikoloji ve sosyal ilimler için bir kıymet ifade etmektedir. Yalnız memleketimizde tatbik edilebilmesi için, (bilhassa tahsil seviyesinin düşük olduğu muhitlerde ve ileri yaşlarda) büyük bir standardizasyon ameliyesine tâbi tutulması icabetmektedir. Nitekim Skalada, genel bir kültür özelliği olarak, artan bir sosyal bağımsızlığa kıymet verildiği halde, bizde köylerde hattâ şehirde, ileri yaşlara kadar babaya fazlasıyla tâbi olan bir insan olma ve buna bağlı diğer hususlara çok fazla kıymet verilmektedir. Keza, kullanılmayı sınırlayıcı bir hususu daha belirtecek olursak, Vineland Skalası, Amerikan Orta-sınıf idealine göre, daha doğrusu, itirazı muçip olan bir husus olarak, diğer tâli-kültür farklarını hesaba katmadan, Vineland Orta-sınıf kültürüne göre hazırlanmıştır. Bu sebeplerle, testi şimdilik sadece iyi bir skala örneği teşkil etmesi, standardizasyon malzemesi toplamıya yardım etmesi ve bu sahalarda bir araştırma rehberi olarak fayda sağlaması bakımından tercüme hak kazanmış olarak buluyoruz. Biz, bu Skalayı yardımcı bir rehber olarak köylerde yaptığımız araştırmalarda gelişmesi esnasın-

¹⁴ Vernon, P. E., *Personality Tests and Assessments* (London: Methuen and Co., 1953), S. 111.

¹⁵ Kellmer Pringle, M. L., «Social Maturity and Social Competence», *Educational Review*, (1951), Cilt 3, SS. 113-128, 183-195.

¹⁶ Vernon, P. E., *Personality Tests and Assessments*, S. 110.

¹⁷ Vernon, P. E., *Personality Tests and Assessments*, S. 203.

¹⁸ Anastasi, A. ve Foley, J. P., *Differential Psychology* (New-York: Macmillan Co., 1949), S. 547.

¹⁹ English, H. E., *Child Psychology* (New-York: Henry Holt and Co., 1951), S. 397.

da ferdin cemiyet içerisinde oynadığı rolleri tesbit ederken kullanmakta büyük fayda gördük.

Skalanın tatbikinde bazı pratik güçlükler zuhur edebilir. Skalanın 25 inci maddesi «Bir kaptan veya bardaktan yardımsız bir şey içer» ile 39 uncu maddesi «Yardım görmeden içer» arasındaki fark, ikincinin birinciye nazaran daha genel ve çocuğun kap araştırmasını da tazammun etmesi bakımındandır. Bunlar *şahsi gayret-yeme* kategorisindedirler. Keza, Skalanın 42 nci «Ceket veya entarisini yardımsız giyer» maddesi ile 54 üncü «Bağlamak hariç, kendi kendine giyinip kuşanır» ve 86 ncı «Kıyafetinden tamamen kendisi mes'uldür» maddeleri arasında da hemen göze batan açık bir fark görülmemektedir. Bunlar da *şahsi gayret-giyinme* kategorisindedirler. Keza, 53 üncü «Nezaret edilmeden mahallesini dolaşır» ve 77 nci «Serbestçe bölgesini dolaşır» maddeleri ile 92 nci «Yalnız başına yakın semtlere gider» ve 96 ncı «Yalnız başına uzak yerlere gider» maddeleri arasında da pratik bakımdan tefriki güç vaziyetler bulunmaktadır. Bunlar *yer değiştirme* kategorisindedirler. Keza, 48 inci «Basit ev işlerine yardım eder» maddesiyle 72 nci «Günlük ev işleri yapar» ve 89 uncu «Tekerrür eden mesuliyetli bir takım ev işleri yapar» maddeleri de pratik bakımdan tefrik edilmesi güç maddelerdir. Bunlar *meşguliyet* kategorisindedirler. Diğer taraftan *meşguliyet* kategorisinden 19 uncu «Kurşun kalemi ile yahut boya kalemi ile bir takım çizgiler çizer» ve 55 inci «Çizgi çizmek için kurşun veya boya kalemi kullanır» maddeleri ile *haberleşme* kategorisinden 63 üncü «Bir şey yazmak için kurşun kalemi kullanır» maddesi arasında da hemen göze batan bir fark görünmemektedir. Kanaatimizce bunların tefrikinin daha çok basitleştirilmesine ihtiyaç vardır. Şimdilik maddeler arasında bu tefrikin daha kolay yapılabilmesi için Vineland talimatlar el-kitabında altı esas kategori halinde, maddelerin teferruatlı bir şekilde tarifleriyle ve değerlendirme noktalarıyla birlikte meydana getirilmiş olan sınıflamasını bozarak, tarif ve değerlendirme noktalarını yaşlara ve numara sırasına göre tasnif edilmiş Skala maddelerinin altlarına ilâve etmeyi faydalı bulduk ve ayrıca da mensup oldukları kategorileri yanlarına ilâve ettik. Bu şekilde Skalayla şimdiki maksatlarımız için daha derli toplu ve bir araştırma rehberi olmak için daha elverişli bir hale getirmeye çalıştık. Skalayla, şeklen yapılan değişiklik ve oyunlarda yapılan bir iki adaptasyon hariç muhteva bakımından hiçbir değişikliğe uğratmadan olduğu gibi vermiye çalıştık²⁰.

²⁰ Skala maddelerinin altlarına düz yazılar halinde konan tarif ve değerlendirme noktaları, E. A. Doll'un *The Vineland Social Maturity Scale: Revised condensed manual of directions* adlı eserinin 16-30 ncu sahifelerinden alınmıştır.

Vineland Sosyal Olgunluk Skalası

Birinci Doğum Yılından Evvel (0-1)

1. «Sevinç sesleri çıkarır»; güler.

Anlaşılmaz bir takım sesler çıkarır (bağırıp ağlamaktan yahut huysuzluk etmekten başka). Belli bir canlılık veya memnuniyetle kendiliğinden aggular yapar yahut kuşlanır. Kendi kendine yahut uyartıldığı zamanlar güler. *Haberleşme.*

2. Başını tutar.

İradî bir gövde sertleşmesi ile (yardım görmeksizin), belirsiz bir zaman için (takriben bir dakika) başını dik bir vaziyette tutar. *Şahsî Gayret - Genel.*

3. Uzanabildiği şeyleri yakalar.

Kolunun erebildiği bir mesafe içerisinde bulunan şeyleri kapar veya alır. *Şahsî Gayret - Genel.*

4. Tanıdığı kimselere sokulur.

«Kucağa alınmasını ister», yahut annesi, babası, mürebbiyesi veya diğer tanıdık kişiler tarafından kaldırılmak, kucağa alınmak arzusu gösterir, yahut başka şekilde açık bir tanışıklık ifade eder. *Sosyalleşme.*

5. Yuvarlanır.

Boylu boyunca uzanarak, yardım görmeden, arka üstü yahut yüzükoyun döner. *Şahsî Gayret - Genel.*

6. Yakınındaki şeylere ulaşır.

Kolunun uzanamıyacağı, fakat yakınında olan şeyleri elde etmeye çalışır. *Şahsî Gayret - Genel.*

7. Kendi kendine meşgul olur.

İlgilenmiye lüzum olmadan çeyrek saat yahut daha uzun bir zaman çınırak veya bir takım basit şeylerle oynar, yahut diğer bir takım basit faaliyetlerle oyalanır. *Meşgulliyet.*

8. Desteklenmeden oturur.

Belirsiz bir zaman için (takriben bir dakika) sert, düz bir sath üzerinde,

desteklenmeden dik bir vaziyette oturur. Denge kararsız olabilir, fakat vücut gergin omur durumunu kaybetmez. *Şahsî Gayret - Genel.*

9. *Tutunarak ayağa kalkar.*

Bazı şeylere tutunarak (herhangi bir kimseye değil) kendisini yukarı doğru çekmek suretiyle ayağa kalkar. *Şahsî Gayret - Genel.*

10. *«Konuşur»; sesleri taklit eder.*

Mânasız sesler çıkarır, yahut sırf keyfinden çıkardığı seslerden fazla bir şey olarak, açıkça kelimeleri taklit yahut ifade etmek teşebbüslerini hatırlatan anlaşılmaz bir dil kullanır. *Haberleşme.*

11. *Bir kap veya bardaktan yardımla bir şey içer.*

Kap veya bardağı tutan yahut tutmasına yardım eden birisinden yardım gördüğü takdirde, bir şey içmek için kap yahut bardak kullanır ve içeceğini de çok fazla döküp saçmadan içer. *Şahsî Gayret - Yeme.*

12. *Sürünerek yahut emekliyerek öteye beriye gider.*

Döşeme üzerinde sürünerek yahut emekliyerek öteye beriye gider, yalnız bu şekilde hareket ederken gözetlenmiş olabilir. *Yer Değiştirme.*

13. *Baş parmağı ve bir parmağı ile tutar.*

Bütün eli ve ayası ile avuçlıyacağı yerde, başparmağı ile bir parmağını karşı karşıya getirmek suretiyle bir şey tutar veya alır. *Şahsî Gayret - Genel.*

14. *Şahsi dikkat ve alâka görmek ister.*

Kendisiyle «konuşulmasını» ister, yahut başkaları ile, sırf bedenî ihtiyaçların ele alınmasından yahut temin edilmesinden başka, kendisine yahut hareketlerine alâka çekmek şeklinde bir münasebet kurmak arzusunu gösterir. *Sosyalleşme.*

15. *Tay durur.*

Eşyalara ve şahıslara tutunmadan, belirsiz bir zaman için (takriben bir dakika) sert, düz sathlar üzerinde desteklenmeden ayakta durur. Denge kararsız olabilir ve ayaklarda bir takım hareketler bulunabilir, fakat tam dik durma vaziyeti devam ettirilmiştir. *Şahsî Gayret - Genel.*

16. *Salya akıtmaz.*

Salya kontrolü o şekilde teessüs etmiştir ki, ağız yahut çene yemek yeme-

nin dışında umumiyetle silinmeye ihtiyaç göstermez. *Şahsî Gayret - Yeme.*

17. *Basit buyrukları yerine getirir.*

Çağrıldığı zaman gelir; söylendiği zaman kısa mesafelerde muayyen noktalara gider; sorulduğu zaman resimlerdeki muayyen şeylere parmağı ile işaret eder; istek üzerine bebe oyun pantomimi yapar - umumiyetle sözle yapılan rica üzerine, fazlaca basit olan bir takım faaliyetlere iştirak eder. *Haberleşme.*

İkinci Doğum Yılından Evvel (I-II)

18. *Odada nezaret edilmeden gezer, yürür.*

Odada sadece bir harekette bulunmak için değil, artan şahsî mesuliyetine bir delil olmak üzere de dolaşır. Arada sırada tenbih ve nezarete ihtiyaç gösterebilir. *Yer Değiştirme.*

19. *Kurşun kalemi ile yahut boya kalemi ile bir takım çizgiler çizer.*

Boya kalemi ile yahut kurşun kalemi ile kısa müddetler için kendisini oyar, eğlendirir; kalemin ucunu kırmadan yahut kâğıdı yırtmadan aşağı yukarı, bir yandan öbür yana, yahut daire hareketi yaparak çizgiler çizer. Bunu, kendiliğinden yahut kendi kendisini meşgul etmesi istendiği zaman yapar. *Meşguliyet.*

20. *Yiyeceği şeyleri çiğner.*

Katı yahut yarı-katı gıdaları yutmadan evvel çiğner. *Şahsî Gayret - Yeme.*

21. *Çoraplarını çıkarır.*

Kısa çoraplarını, uzun çoraplarını, yahut bağlı olmadıkları zaman ayak-kabıplarını yardım görmeden çıkarır; bunu, bir soyunma fiili olarak yapar, sadece bir oyun vasıtası olarak yapmış değildir. *Şahsî Gayret - Giyinme.*

22. *Eşyaların yerini değiştirir.*

Bir şeyi kirlenmeden bir kaptan diğer bir kaba boşaltır; az-çok gayeli bir şekilde eşyaları kaldırır, yerlerini değiştirir, birisini ötekini yerine koyar; muayyen bir şekil ve sıra dahilinde eşyaları tanzim eder. *Meşguliyet.*

23. *Basit şeyleri kullanmasını becerir.*

Kapalı kapıları açar; sandalyalara tırmanır; şuna buna erişebilmek için tabura kullanır, âlet olarak sopa kullanır; basit engelleri defeder; şunu bunu taşımak için sepet yahut kap kullanır. *Şahsî Gayret - Genel.*

24. *Tanıdığı şeylerin getir veya götürünü yapar.*

İsimleri bildirilen şeyleri, istenildiği zaman, yakın bir yerden almak, yahut yakın bir yere götürmek gibi faydalı işler yapar yahut yakında bulunan kimselere haber getirip götürür. *Meşguliyet.*

25. *Bir kaptan veya bardaktan yardımsız bir şey içer.*

Bir şey içerken kap veya bardak kullanır; bunu yardım görmeden, kap veya bardağın sapından yahut bir veya iki eli ile bardağın yanlarından tutarak çokça döküp saçmadan yapar. *Şahsî Gayret - Yeme.*

26. *Çocuk arabasına binmeyi bırakır.*

Artık çocuk arabasına binmeyi bırakır. Dışarı giderken yürür yahut sürececek²¹ (go-cart) kullanır. *Şahsî Gayret - Genel.*

27. *Başka çocuklarla birlikte oynar.*

Bir düşmanlık yaratmadan, müstakil olarak, takriben aynı yaşa yahut aynı sosyal mevkie sahip olan diğer çocuklarla birlikte oynar. Faaliyet, elbirliği ile yapılmış olmaktan ziyade ferddir, diğer çocuklarla «geçinir». *Sosyalleşme.*

28. *Kaşıkla yer.*

Masada yahut yüksekçe bir yerde bir kâse, kap veya tabaktan bir şey yerken kaşık kullanır ve bunu, yardım görmeden ve fazlaca döküp saçmadan yapar. *Şahsî Gayret - Yeme.*

29. *Evde yahut avluda dolaşır.*

Evde yahut avluda dolaşır, nerede olduğuna yahut ne yaptığına yalnızca arada sırada dikkat edilir ve bu şekilde dolaşırken az bir endişe ve merakı mucip olur. *Yer Değiştirme.*

30. *Yenebilir şeyleri ayırdeder.*

Kötü, zararlı şeyler yemekten kaçınır ve yenmiye elverişli yahut elverişsiz şeyleri tatmak, denemek zorunda kalmadan kolaylıkla tefrik eder. Katı şeyleri ısırabilir, fakat bu bakımdan gözetlenmiye ihtiyaç göstermez. *Şahsî Gayret - Yeme.*

²¹ İngilizcedeki «go-cart» kelimesini, Ankara civarında yaptığımız araştırmalar sırasında tesbit ettiğimiz «sürececek», «kırkırbaç» ve «tandır» kelimeleriyle karşılamak mümkündür. Bunlar, çocuğa yürüme öğreten âletler olarak kullanılmaktadır. Sürececek, tekerlekleri bulunan, çocuğun düşmesine mâni olmak için muhafazası bulunan basit, hareket eder bir yürütme âletidir.

31. *Tanıdığı şeylerin isimlerini söyler.*

Muayyen maksatlar için tanıdığı-bildiği birçok şeyin (şahıslar hariç) ismini kullanır; bu gibi şeyler kendisine gösterildiği zaman, bunların sadece isimlerini söylemekle kalmaz, kendiliğinden, onları isimleriyle çağırır, yahut onlara isimleri ile hitap eder. İsimler lûgattaki kelimelerin yerine geçmiş kelimeler yahut onların bozulmuş şekilleri olabilir, fakat sadece tanınabilir seslerden fazla bir şey ifade etmeleri icabeder. *Haberleşme.*

32. *Merdivenlerden yardım görmeden çıkar.*

Merdivenlerden yardımsız çıkar; apalamaktan-emeklemekten ziyade, yürür. Trabzana yahut duvara (şahısa değil) tutunabilir ve her basamağı iki adımda alabilir. *Yer Değiştirme.*

33. *Şekerin kâğıdını çıkarır.*

Kendisine verilen bir şekeri yahut anbalâjlanmış bir yiyeceği yemeden evvel, başkasından bir fikir almadan yahut yardım görmeden, anbalâjından çıkarır. *Şahsî Gayret - Yeme.*

34. *Kısa cümlelerle konuşur.*

Takriben 25 yahut daha fazla kelimelik bir lûgatçe ile kısa cümleler veya cümle parçacıkları, yahut özne-nesne terkipleri kullanır. Bu hudutlar dahilinde konuşma hemen hemen faydalıdır ve sadece bir «papağan konuşması» değildir. *Haberleşme.*

Üçüncü Doğum Yılından Evvel (II - III)

35. *Helâya gitmek istediğini bildirir.*

Hareketleriyle yahut sözle bir kimseye helâya gitmek istediğini bildirir ve gündüzün nadiren tuvalet «kazası» yapar. Helâda kendisine yardım edilmiş olabilir. *Şahsî Gayret - Genel.*

36. *Kendi kendine oyunlar yaratır.*

Kendi teşebbüsü ile, yahut küçük bir önyak olma ile, kurşun kalem veya boya kalem ile çizgiler çizmek yahut boyamak, bloklarla bir şey inşa etmek, bebekleri giydirmek, kitaplara yahut resimlere bakmak gibi oyun veya buna benzer faaliyetlerde bulunmak suretiyle kendisini oyalar, meşgul eder. Başkaları ile birlikte oynuyabilir, fakat «nezaret edilmiye - göz kulak olunmiya» ihtiyaç göstermez. *Meşguliyet.*

37. *Ceketini yahut entarisini çıkarır.*

Bir yardım görmeden, bağı veya ilikli olmadıkları takdirde, ceketini, entarisini yahut paltosunu çıkarır. *Şahsi Gayret - Giyinme.*

38. *Çatalla yer.*

Kesmek icabettirmiyen katı yiyecekleri, fazla döküp saçmadan yerken çatal kullanır. *Şahsi Gayret - Yeme.*

39. *Yardım görmeden içer.*

Bir şey içmek istediği zaman, buna, yardım görmeden, bildiği bir muhit içerisinde alelâde şartlar altında, mümkünse bir kap yahut bardak temin ederek, çokça zarar yapmadan veya pisletmeden musluğu açıp kapamak suretiyle muktedirdir. *Şahsi Gayret - Yeme.*

40. *Ellerini kurular.*

Yardım görmeden tatminkâr bir şekilde ellerini kurular. Ellerini başkası yıkamış olabilir. *Şahsi Gayret - Giyinme.*

41. *Basit kaza ve tehlikelerden kaçınır.*

Hakiki ve mecazi mânası ile yağmurdan kaçmasını bilir. Yabancılara karşı ihtiyatlı davranır; merdivenlerden yahut yüksek yerlerden düşmek bahis mevzuu olduğu zaman, dikkatlidir; kibrit, keskin mutfak eşyaları, cam eşya gibi şeylerin getireceği tehlikelerden kaçınır; yola inmez, çıkmaz; hayvanlara karşı ihtiyatlı davranır. *Şahsi Gayret - Genel.*

42. *Ceket veya entarisini yardımsız giyer.*

Ceketini, entarisini yahut paltosunu bir yardım görmeden giyer, fakat bunları düğmelemesi zaruri değildir. *Şahsi Gayret - Giyinme.*

43. *Makasla bir şeyler keser.*

Kâğıt yahut kumaş keserken kör ve ucu küt makaslar kullanır. Bunu, kendisine bir zarar getirmeden yapar ve tahripkâr değildir, fakat nezaret altına alınmış olabilir. *Meşguliyet.*

44. *Başından geçenleri anlatır.*

Başından geçenleri basit bir şekilde anlatır, veya birbirini takibeden ve tutarlı bir muhteva ve uygun bir teferruat ile (kendiliğinden) hikâye eder. Lûgat ve dil formları anlatışın sürekliliği kadar mühim değildir. *Haberleşme.*

Dördüncü Doğum Yılından Evvel (III - IV)

45. *Basamakları birer adımda iner, çiftlemez.*

Her basamak için bir adım atarak yardımsız merdivenlerden aşağı iner. *Yer Değiştirme.*

46. *Ana-mektebi seviyesinde elbirliğiyle bir takım oyunlar oynar.*

Ana-mektebi daire oyunları, (meselâ, trencilik gibi) hayalî grup oyunu, basit çay toplantıları, yahut karşılıklı yardımlaşmanın veya karşılıklı hareketin istendiği faaliyetler gibi, birlikte düzenlenmiş grup faaliyetlerine iştirak eder. *Sosyalleşme.*

47. *Ceket veya entarisini ilikler.*

Ceketini, entarisini yahut paltosunu giyer ve bunları yardım görmeden düğmeler. *Şahsî Gayret - Giyinme.*

48. *Basit ev işlerine yardım eder.*

Ufak tefek işler peşinde koşmak, eşyaları kaldırmak, masayı kurmaya yahut temizlemeye yardım etmek, kedi köpek gibi hayvanları beslemek, toz almak gibi basit işlerde eve ufak tefek «yardımlarda bulunur». *Meşguliyet.*

49. *Başkaları için «bir şeyler yapar».*

Hayalen yahut başkalarını eğlendirmek için, sırf «şirin» olarak telâkki edilmekten fazla denmiye lâıyk bir şekilde ezber okumak, şarkı söylemek, dans etmek gibi küçük hünerler gösterir. *Sosyalleşme.*

50. *Yardım görmeden ellerini yıkar.*

Ellerini, yardım görmeden, tatminkâr bir şekilde yıkar ve havluyu kirletmeden kurular. *Şahsî Gayret - Giyinme.*

Beşinci Doğum Yılından Evvel (IV - V)

51. *Helâda kendi işini kendisi görür.*

Yalnız başına ve yardımsız helâyâ gider. Elbiselerini kendisi çözer ve bağlar (arkadaki düğmeleri ilikleme için yardım isteyebilir) ve diğer bir takım zarurî işleri yapar. Gündüzün kaza yapmaz. *Şahsî Gayret - Genel.*

52. *Yardım görmeden yüzünü yıkar.*

Yardım görmeden, tatminkâr bir şekilde yüzünü yıkar (kulaklar hariç) ve kurular. *Şahsî Gayret - Giyinme.*

53. *Nezaret edilmeden mahallesini dolaşır.*

Mahallesini nezaret edilmeden dolaşır. Muayyen sahalara ve «öli hatlar içerisinde» sıkıştırılmış olabilir, nerede olduğu ve ne yaptığı hususunda bilgi istenmiş olabilir, fakat bu hudutlar içerisinde esas itibariyle «kendi bildiğine göre» hareket eder. *Yer Değiştirme.*

54. *Bağlamak hariç kendi kendine giyinip kuşanır.*

Ayakkabı bağlarının, kurdelâların, yahut kuşakların bağlanması hariç, kendi kendine giyinir. Alelâde bir düğmelemeyi başarır. Giyeceği şeyler hazırlanmış yahut gösterilmiştir. Dışarı çıkmak için hazırlanırken boyun atkısında, lâstiklerde yahut koloşlarda ve bilhassa kazak ve tulum gibi giyimi güç ve dar elbiselerde yardım görür. *Şahsî Gayret - Giyinme.*

55. *Çizgi çizmek için kurşun veya boya kalemi kullanır.*

Kurşun kalemi yahut boya kalemi ile çizgiler çizer ve insan, ev, ağaç, hayvan, manzara gibi basit fakat anlaşılabilir şekiller meydana getirir. (Teferruatlı yahut farklı boyamıya kıymet veriniz.) *Meşguliyet.*

56. *Yarışmalı hareketli oyunlar oynar.*

Üç yahut dört kişilik kendi yaşındaki çocuklardan ibaret küçük gruplar içerisinde, meselâ kovalamaç, saklanbaç, seksek veya çizgicik, ip atlama, zıp zıp oynama, topaç çevirme, şöyle böyle oyunu (statue) gibi yarışmalı faal oyunlara iştirak eder. *Sosyalleşme.*

Altıncı Doğum Yılından Evvel (V - VI)

57. *Paten, kızak, araba kullanır.*

Avlunun dışında bir yerde, nezaret edilmeden, paten, kızak, araba, çocuk bisikleti, tornet (Skooter) ve buna benzer tehlike arzeden bir takım oyun vasıtalarını kullanırken dikkatlidir. *Meşguliyet.*

58. *Kitap harfleriyle basit kelimeler yazar.*

Kopya etmeden kitap harfleriyle yahut el yazısıyla adını yahut bildiği üç yahut dört harfli birkaç kelimeyi okunaklı bir şekilde yazar. Bunu, ya kendiliğinden yahut da yazdırma ile yapar. Kelimelerin imlâlarının doğru yazılması mühim değildir. *Haberleşme.*

59. *Basit masa oyunları oynar.*

Başkalarıyla sıra beklemeli, kaide gözetmeli, hedeflerin takdirini icabetti-

ren masa oyunları oynar ve bunu fazla mızıkçılık etmeden yapar, (aşık, papaz kaçtı, kızma birader, domino, dama gibi oyunlar oynar²². *Sosyalleşme*.

60. *Para itimat edilir.*

Ödemelerde yahut belli alış-verişlerde bulunmak üzere gönderildiği zaman az miktarda paradan sorumludur. Paraya karşı dikkatlidir ve istenildiği gibi kullanır. Kendisinden para bozdurma yetkinliği istenmez. *Kendi Kendini Idare*.

61. *Nezaret edilmeden mektebe gider.*

«Kendi kendine» mektebe yahut mahallesinin dışında bildiği diğer bir takım yerlere gider. Arkadaşlarıyla birlikte gidebilir, fakat kendisinden doğrudan doğruya hiç kimse sorumlu değildir. *Yer Değiştirme*.

Yedinci Doğum Yılından Evvel (VI - VII)

62. *Bir şey sürmek için sofraya bıçağı kullanır.*

Alelâde şartlar altında ekmeğe tereyağı yahut reçel sürmek için sofraya bıçağı kullanır. *Şahsi Gayret - Yeme*.

63. *Bir şey yazmak için kurşun kalemi kullanır.*

Kurşun kalemi ile, imlâları doğru olarak, bir düzüne yahut daha fazla basit kelimeyi okunaklı bir şekilde yazar (kitap harfleriyle değil). Bunu ya kendi teşebbüsü yahut da yazdırma ile yapar; kopya etmez. *Haberleşme*.

64. *Yardımla yıkanır.*

Nezaret altında yıkanır. Banyoyu hazırlarken, başını yıkarken ve kurularken ve kendi kendisine «çeki düzen verirken» yardım edilmiş olabilir. *Şahsi Gayret - Giyinme*.

65. *Yardım görmeden yatmaya gider.*

Yatarken yapılması icabeden işleri yardımsız görür; evde cari olan usule göre yalnız başına odaya gider, soyunur, helâya gider, ışığı söndürür, v.s. Duygu meselesi olarak, çocuğa refakat edilebilir ve yatakta etrafı sıkıştırılabilir, örtülebilir, fakat çocuk bilfiil hiçbir yardım ve arkadaşlık istemez. *Şahsi Gayret - Giyinme*.

²² Skala'nın 59 ncu maddesinde geçen «tiddledewinks», «Old Maid», «parchesi» (Redhouse'a göre «Peçiç oyunu») gibi oyunların yerine, adaptaston suretiyle, vasıf bakımından bunlara uygun «aşık», «papaz kaçtı» ve «kızma birader» oyunlarını koymayı tercih ettik. Bunların olduğu gibi tercümesine imkân bulamadık.

Sekizinci Doğum Yılından Evvel (VII - VIII)

66. *Çeyrek saate kadar zamanı bildirir.*

Alelâde bir duvar saatini yahut cep saatini en yakın çeyrek saate kadar doğru bir şekilde okur ve zaman parçacıklarını bilfiil pratik maksatlar uğrunda kullanır. *Şahsi Gayret - Genel.*

67. *Bir şey kesmek için sofraya bıçağı kullanır.*

Sofrada et kesmek için bıçak kullanır. Kemik üzerindeki etler, yahut kümes hayvanlarının etleri gibi sert yahut çıkarılması güç etlerde, arada sırada yardım görmüş olabilir. *Şahsi Gayret - Yeme.*

68. *Hakiki Noel Babayı inkâr eder.*

Antropomorfik Noel Baba kavramını zihnen reddeder, fakat onu heyecanı yahut sembolik bir kavram olarak muhafaza edebilir; keza periler, Paskalya Tavşanları gibi diğer animistik kavramlarla objelerin yahut olayların şahıslştırılmasını da bırakır. *Sosyalleşme.*

69. *Gençlik-öncesi oyunlara iştirak eder.*

Oğlanlar: muayyen bir maharet istemiyen ve sadece gevşek kaideleri bulunan düzensiz beyzbol, futbol, basketbol, hokey gibi gurupça işbirliğine dayanan oyunlar oynar; birdir bir, hırsız polis²³ gibi, «sıra, dizi» oyunları oynar; kır gezileri yapar yahut bisiklete biner.

Kızlar: ev hayatını yahut sosyal durumları sembolize eden evcilik, mektepçilik, doktor-hemşire oyunu, bakkalcılık gibi meraklı, heyecanlı oyunlar oynar.

(Bu safhada oynanan oyunlardaki cinsiyet farklılığına ve kız oyunlarının daha ziyade oturularak oynanan oyunlar şekline intikal edişine dikkat ediniz. Mamafih bu farklılaşma henüz teessüs etmemiş ise, bu test maddesini cinsiyeti hesaba katmadan değerlendiriniz.) *Sosyalleşme.*

70. *Saçlarını tarar veya fırçalar.*

Giyinirken, dışarı çıkarken, yahut arkadaş kabul ederken saçlarını yardım görmeden yahut «üzerinden geçilmeden», tatmin edici bir şekilde fırçalar veya tarar. *Şahsi Gayret - Giyinme.*

²³ Follow-leader», «stil-water» ve «fox and geese» oyunları yerine, tercüme güçlüğünden dolayı, sadece «birdir bir» ve «hırsız polis» gibi iki oyun koymakta yetindik.

Dokuzuncu Doğum Yılından Evvel(VIII - IX)

71. *Avadanlık yahut âlet kullanır.*

Çekiç, testere, tornavida, ev veya dikiş âletleri, bahçe âletleri gibi basit avadanlık veya âletleri faydalı bir şekilde kullanır. *Meşguliyet.*

72. *Günlük ev işleri yapar.*

Tekerrür eden basit ev işlerine müessir bir şekilde yardım eder, bu bakımdan toz almak, şunu bunu tertiplemek, temizlemek, tabakları yıkamak, masayı kurmak yahut temizlemek, yatak yapmak gibi bazı devamlı mesuliyetler yükletilmiştir. *Meşguliyet.*

73. *Kendi istek ve teşebbüsü ile bir şeyler okur.*

Resimli hikâyeler, film adları, basit hikâyeler, notlar, basit talimatlar, basit haberler gibi (takriben dördüncü sınıf seviyesinde) basit bir okuma materiyelini, eğlenmek ve bilgi edinmek için, kendi başına ve müessir bir şekilde kullanır. *Haberleşme.*

74. *Yardımsız yıkanır.*

Yardım görmeden tatmin edici bir şekilde yıkanır; soyunur; banyo yahut duşu hazırlar. Başını yıkamak ve saçlarını kurulamak hariç tutulacak olursa, «başkalarının el sürmesine» lüzum kalmadan yıkanır ve kurulanır. *Şahsi Gayret - Giyinme.*

Onuncu Doğum Yılından Evvel (IX - X)

75. *Sofrada kendi kendisini ağırlar.*

Sofrada kendi ihtiyaçlarını kendisi görür; ihtiyacı kadar yemek alır; ekseriya pişmiş patates, çıkarılması, kesimi güç et parçaları, suda pişmiş yumurta v.s. gibi yiyecekler hazırlar. *Şahsi Gayret - Yeme.*

76. *Ufak tefek alış-verişler yapar.*

Faydalı şeyler satın alır, bunu yaparken bir seçme veya ayırma ameliyesinde bulunur, ve aldığı şeylerin para ve paranın üstünün sıhhatinden sorumludur. Ya bu şekilde bağımsız olarak hareket eder, yahut da sarıh bir şekilde verilen talimatı yerine getireceğine dair kendisine güvenilebilir. *Kendi Kendini İdare.*

77. *Serbestçe bölgesini dolaşır.*

Yalnız başına veya arkadaşlarıyla bölgesini dolaşır, kendi yakın çevresinin, mahallesinin dışında bulunan muayyen noktalardan ziyade başka başka yerlere gider. Muayyen sahalara yahut «ölü hatlar» içerisine sıkıştırılmış olabilir, fakat buralar, kendi yakın çevresinden, mahallesinden çok uzaktadırlar. *Yer Değiştirme.*

Onbirinci Doğum Yılından Evvel (X - XI)

78. *Arada sırada kısa mektuplar yazar.*

Kendi teşebbüsü ile yahut kibarca yapılmış bir hatırlatma ile arkadaşlarına yahut akrabalarına arada sırada kısa mektuplar yazar ve bunu, çok geçmiyen kelimelerin imlâsı ve bilmediği adreslerin temin edilmesi hariç tutulacak olursa, yardımsız yapar. Zarfları adresler ve postaya atılmalarını temin eder. *Haberleşme.*

79. *Telefon konuşmaları yapar.*

Mahallî telefonu pratik maksatlar için kullanır, yani, numaraları arar, sesleri tanır ve gayeli müessir konuşmalar yapar; bu kullanılmıya, uzun mesafe çağırmaları ve yaygın olarak kullanıldığı yerler hariç tutulacak olursa, otomatik veya dial telefonlar dahil değildir. *Haberleşme.*

80. *Ödemeli basit işler yapar.*

Ara sıra, yahut zaman zaman kendi teşebbüsü ile ev için yahut konu komşu için bir takım işler yapar, yaptığı, bazı perakende işler, ev işleri, çocuk bakımına yardım etme, dikiş dikme, mecmua satma, gazete taşıma gibi bir takım işler için kendisine küçük meblâğlar ödenmiştir, yahut bir liyakat ödeneği verilmiştir. *Meşguliyet.*

81. *İlân-reklâm gibi şeylere cevap verir; posta ile alış-verişler yapar.*

Kupon göndermek, nümune istemek, katolok getirtmek, katoloklardan ısmarlamak suretiyle mecmua, radyo yahut diğer bir takım şeylerin reklâm ve ilânlarına cevap verir. *Haberleşme.*

Onikinci Doğum Yılından Evvel (XI - XII)

82. *Basit yaratıcı faaliyetlerde bulunur.*

Faydalı şeyler yapar yahut basit tamir işlerinde veya verimli faaliyetlerde bulunur; küçük çapta yemek, ekmek pişirir, yahut dikiş diker; basit bahçe

işleri yapar; kedi, köpek gibi hayvanları yetiştirir, terbiye eder, basit hikâyeler ve şiirler yazar; boya ile yahut kara kalemle basit resimler yapar. *Meşguliyet.*

83. *Kendisine yahut başkalarına bakmasına müsaade edilmiştir.*

Bazan evde iken yahut işte iken saatlerce yahut daha fazla bir zaman yalnız başına bırakılır veya kendi meşguliyetine terkedilir, ve kendi yakın ihtiyaçlarını yahut bakımına terkedilmiş olan kimselerin ihtiyaçlarını temin etmekte muvaffak olur. *Kendi Kendini İdare.*

84. *Kitaplardan, gazetelerden, mecmualardan zevk alır.*

Gazetelerdeki hikâye veya haber sütunlarını, mecmua hikâyelerini, kütüphane kitaplarını, seyahat veya serüven hikâyelerini pratik bilgi yahut şahsi zevki için okur. *Haberleşme.*

Onbeşinci Doğum Yılından Evvel (XII - XV)

85. *Güç oyunları oynar.*

Kâğıt oyunları, beyzbol, basketbol, tenis, bilardo gibi nisbeten karışık veya ustalık isteyen oyunlara ve sporlara iştirak eder. Kayıt tutma kaide ve metodlarından anlar. *Sosyalleşme.*

86. *Kıyafetinden tamamen kendisi mesuldür.*

Başkalarından sadece nadiren, baş yıkama ve kurulama, tırnak bakımı, traş olma (eğer sakalları varsa), vaziyete ve havaya uygun düşecek elbiselerin seçilmesi gibi vaziyetlerde yardım ister. Boyun bağını, kurdelâları yahut kuşakları bağlar. *Şahsi Gayret - Giyinme.*

87. *Tâli derecede giyim eşyalarını kendisi satın alır.*

Kurdelâlar, boyun bağları, kuşaklar, iç çamaşırını, gömlek, ayakkabı, v.s. gibi içerisine elbiselerin, entarilerin, ceketlerin, şapkaların girmediği bir grup küçük şahsi giyim eşyasını fiat, münasiplik ve uygunluk bakımından seçer ve satın alır. Selâhiyet ve para yahut kredi yaşlılar tarafından verilmiş olabilir. *Kendi Kendini İdare.*

88. *Gençlik grup faaliyetlerine iştirak eder.*

Yardımlaşmalı bir grubun, atlet grubunun, kulübün, sosyal yahut edebî organizasyonların faal bir üyesidir. Yetişkin bir önderi bulunmayan, aynı yaşta bulunan ve aynı şeylere alâka duyan sosyal zümreleri temsil eden gruplar

içerisinde danslar, toplantılar, küçük kır gezintileri, kır sporları, v.s. gibi şeyler tertip eder, yahut bunlara iştirak eder. *Sosyalleşme*.

89. *Tekerrür eden mesuliyetli bir takım ev işleri yapar.*

Küçük ailevi işler, sofrada hizmet etmek, ev işlerine yardım etmek, bahçeye bakmak, arabayı temizlemek, pencereleri yıkamak gibi tekerrür eden ve değişebilir olan bir takım işlerden mesuldür. *Meşguliyet*.

Onsekizinci Doğum Yılından Evvel (XV - XVIII)

90. *Mektupla haberleşir.*

Mühim bir takım malûmatın erişimini, mânidar haberlerin değiştirilmesini, talimat vermeyi yahut talimat almayı isteyen iş mektupları yahut sosyal mektuplar yazar; bunlar iş olsun diye yazılmış olmaktan fazla bir şey ifade ederler. *Haberleşme*.

91. *Günün olaylarını takip eder.*

Umumi haberler üzerinde, spor hareketleri, heyecan verici olaylar üzerinde münakaşalar yapar ve bu gibi konuları devamlı olarak takip eder. *Haberleşme*.

92. *Yalnız başına yakın semtlere gider.*

(77 nci maddede tarif edildiği şekilde), bölgesinin hudutları dışına çıkar ve kendi yolculuk hazırlıklarından kendisi mesuldür. «Kendi bildiğine» hareket eder ve sadece açıkça bilinen yönler takip etmez, yahut sadece bilinen bir yerden bilinen başka bir yere gidip ve dönmez. Kat edilen mesafenin büyük olmasına lüzum yoktur, fakat mntıkların nisbeten bilinmiyen mntıklar olması icabeder. *Yer Değiştirme*.

93. *Gündüzleri nezaret edilmeden dışarı çıkar, gezer.*

Gündüzleri «uzak mesafe nezareti» olmadan evden çıkar ve hareketlerinden şahsen kendisi mesuldür ve sonradan da bir hesap vermez. Bu şekilde hareket ederken ihtiyatla yapılmış hareketler gösterir. *Kendi Kendini İdare*.

94. *Harcıyacak parası vardır.*

Mühimce bir miktar harcıyacak paraya sahiptir (tahsisat veya kazanç olarak haftada bir dolar yahut daha fazla). Bu parayı sırf âcil eğlence ve keyfi için olmaktan ziyade mânidar şahsi ihtiyaçları için makul bir ihtiyatla kullanır. *Kendi Kendini İdare*.

95. *Bütün giyeceklerini kendisi satın alır.*

Entariler, elbiseler, paltolar ve şapkalar da dahil, umumiyetle kendi giyeceklerini ve eşyalarını kendisi seçer ve kendisi satın alır. Yardım ve tavsiye görmüş olabilir, fakat para yahut kredi kazanılmış olmaktan ziyade verilmiş olsa bile, son kararı kendisi verir ve ödemeyi kararlaştırır. *Kendi Kendini İdare.*

Yirminci Doğum Yılından Evvel (XVIII - XX)

96. *Yalnız başına uzak yerlere gider.*

Yabancı yahut nisbeten uzak kasabalara yahut yerlere refakat edilmeden (başka birisinin mesuliyeti altında olmadan) gider ve hususi bir takım talimatlar almadan kendi yolculuk hazırlıklarını kendisi görür. Alelâde tehlikelere karşı uyanıktır ve rastlıyacağı müşkülleri muvaffakiyetle yener. *Yer Değiştirme.*

97. *Sıhhatine bakar.*

Alelâde hijyen kaidelerine, sarî yahut salgın hastalıklara, şiddetli hastalıklara ve kazalara tam bir ehemmiyet atfederek, hafif hastalıklarda kendisine bakarak ve lüzum olduğu zaman da mesleki yardım elde ederek sıhhatini korumada şahsen ihtiyatlı davranır. *Kendi Kendini İdare.*

98. *İş sahibidir yahut tahsiline devam eder.*

Fabrika işçisi, hizmetçi, çiftlik amelesi, alelâde işçi, berber, çırak, ev kâdım olarak bir takım iş sahalarında faydalı bir şekilde kullanılır (hususî şartlardan dolayı çalışmama halinde tahsisat verilir). *Yahut* liseden sonra tahsiline devam eder. *Meşguliyet.*

99. *Tahdide tâbi olmadan geceleri dışarı çıkar.*

Hava karardıktan sonra kendi hareketlerinden kendisi mesuldür, yaptığı hareketlerin sonradan bir hesabını vermez; ve başı belâya girmiş değildir. Akşamları eve girmekte ve çıkmakta serbesttir, fakat bu hareketlerinden daha evvel veya daha sonra, bir nezaket yahut formalite icabı olarak, bulunmayışının izahını verebilir. Kendisinden belli bir saatte evde olması istenmiş olabilir. *Kendi Kendini İdare.*

100. *Büyük masraflarını kontrol eder.*

Parayı ne şekilde kullanacağına dair başkalarından aldığı sadece genel mahiyette olan bir takım öğütlerle yapılan tahsislerden, kazançlardan, yahut gelirden büyük masraflarını kapatırken temkinli ve ihtiyatlıdır. *Kendi Kendini İdare.*

101. *Şahsi mesuliyet sahibidir.*

Kendi işlerini kendisi çevirir, fakat bunu yaparken başkalarının menfaatlerine de saygı gösterir. Şahsi hareketlerinde ihtiyatlıdır, (muhakeme ve basiret sahibidir). *Kendi Kendini İdare.*

Yirmibeşinci Doğum Yılından Evvel (XX - XXV)

102. *İdare ile para harcar.*

Geliri içerisinde yaşar, özel malî borçlarını çarçabuk karşılar; gelirine, kaynaklarına, imkânlarına ve borçlarına ihtiyatla nispet edilmiş olan bir yaşama standardı içerisinde lüzumsuz olandan ve israftan kaçınır. Masraflar boş, mânasız maksatlar uğrunda olmaktan ziyade ciddi maksatlar içindir. *Kendi Kendini İdare.*

103. *Kendisi için olandan gayri mesuliyetler yüklenir.*

Başkalarına yardımda bulunur; «iyi bir komşudur»; başkalarının mesuliyetine iştirak eder. *Sosyalleşme.*

104. *Amme hayırına yardımlarda bulunur.*

Hasbî mahiyet taşıyan mahallî sosyal çalışmalara yahut faaliyetlere iştirak eder ve bunu kendi inisiyatifi ile yapar; kilise, okul, hayır organizasyonları gibi sosyal gruplara şahsi yahut malî yardımda bulunur. Okul-aile birlikleri, hristiyanlar derneği, iş organizasyonları yahut siyasî organizasyonlar gibi yarı mestekî kulüplerin yahut sosyal grupların faal üyesidir. *Sosyalleşme.*

105. *Gelecek için tedbirler alır.*

Ekonomik bağımsızlığını (kontrolünün dışında zuhur edecek hâdiseler için tahsisat ayırmak suretiyle) muhafaza eder. Gelirinin yahut kaynaklarının mühim kısmını biriktirilmiş paralar, sigorta, yatırım, v.s. şeklinde bir tarafa koymak suretiyle, ilerideki ihtiyaçlarını yahut avantajlarını önceden kestirir. Evinin alış verişine, özel mefruşatına, çocukları için daha yüksek bir tahsilin teminine ve nakit para kıymetini haiz yahut yakın ihtiyaçlara veya zevklere karşılık istikbaldeki saadetini düşünerek yaptığı yatırım masraflarına değer verir. Uzak faydası için yakın tatminini tehir eder. Yaşama seviyesi, zuhur edecek şeyler için ihtiyat bulundurmuş müsaittir. *Kendi Kendini İdare.*

Yirmibeşinci Doğum Yılı ve Sonrası (XXV+)

106. *Ehliyet, maharet isteyen işler yapar.*

Daire kâtibi, zanaatkâr, mürebbiye, hastabakıcı, çiftçi, küçük tüccar, ustabaşı, ev-kâhyası olarak, usta-işçi seviyesinde (teknik yahut kâtiplik) ehliyet ve mahareti isteyen bir takım işlerde veya murakıplık, müfettişlik işlerinde kullanılır. *Yahut* bir yüksek mektebin yukarı sınıf seviyesinde tahsiline devam eder. *Meşguliyet.*

107. *Faydalı eğlendirici faaliyetlerle meşgul olur.*

Boş zamanını okuma, oyun ve spor, çeşitli eğlencelik işler, bahçe yapma, müzik, sanat, tiyatro ile zihni ve bedeni sağlığını korumak yahut geliştirmek gibi faydalı maksatlar uğrunda kullanır. (Sırf pasif olan eğlencelik meşguliyetlere, «fikir meselesi ile ilgisi olmayan» eğlencelere yahut zaman-öldüren meşgalelere değer verilmemek icabeder.) *Meşguliyet.*

108. *İşlerini tanzim eder, sistemleştirir.*

Kendi inisiyatifi ile, kabiliyetlerin ve imkânların çok daha müessir bir şekilde kullanılmasını kolaylaştırmak için tanzim edilmiş bir sisteme göre iş görür. İmkânlar hazırlıyacak bir iş programı yapar ve bunu işin miktar, vasıf ve çeşidini arttırmak düşüncesiyle takip eder. Çalışmanın müessiriyetini arttırmak için yeni vasıtalar ve yeni metodlar kullanır. *Meşguliyet.*

109. *İtimat telkin eder.*

Müşkül zamanlarda yahut ihtiyaç duyulduğu zamanlar kendisine güvenilir; fevkalâde haller karşısında yardımda bulunur. Lider tayinini yahut uygun bir karar almayı icabettiren meselelerde fikri sorulur. Herkesin itimatına lâyıktır. *Sosyalleşme.*

110. *Medeni terakkiyi teşvik eder.*

Acil günlük meşgalesinden ayrı olarak ticarî, sınaî, şehri, terbiyevî, sosyal hareketlerin terakkisinde faal bir rol alır. Amme saadetine yardımcı olan meslek, iş, kardeşlik, din, şehir gruplarının yahut diğer bir takım grupların sivrilmiş bir üyesidir. *Sosyalleşme.*

111. *İşlerini idare eder.*

İşlerini, küçük tüccar seviyesinin üstünde bir maharetle çevirir, yahut günlük işlerinde usta-başı seviyesinden daha üstün küçük bir icra kabiliyetine sahiptir. *Meşguliyet.*

112. *Başkaları için alış-verişte bulunur.*

Kendisinin yahut kendisine bağlı olan kimselerin ev ihtiyaçlarının dışında, başkaları için, uygunluk ve fiat bakımından yerinde kararlarla mesuliyet ve kritik bir seçme tazammun eden büyük alış-verişlerde veya tasviplerde bulunur. *Kendi Kendini İdare.*

113. *Başkalarının işlerini tanzim veya idare eder.*

Üstün icraî yahut teknik murakâplık durumunu haizdir veya kendi hesabına birçok işçi kullanır. Büyük miyasta başkalarının işlerini plânlara yahut organize eder. *Meşguliyet.*

114. *İhtisas isteyen yahut profesyonel işler yapar.*

Usta-işçi seviyesinin üstünde büyük bir maharet veya icra kabiliyeti isteyen işler yapar, yahut yüksek değerde profesyonel, edebî yahut artistik bir kariyer elde etmeye çalışır. *Meşguliyet.*

115. *Cemaat mesuliyetine iştirak eder.*

Meselâ, mühim iş, toplum, terbiye, müessese, şehir organizasyonları idare meclisi âzası olarak, büyük işlerin genel bir şekilde idaresine iştirak eder. Herkesin büyük itimadını kazanmıştır. *Sosyalleşme.*

116. *Kendisi için imkânlar yaratır.*

Muhitine hâkimdir, yahut «elde ettiği fırsatları kaçırmaz»; bir şeyler yapmak için plânlara hazırlar; fikir yardımında bulunur; kabul edilmiş, boyuna tekerür eden şeylerin peşinden gitmez; yeni keşifler, ileri organizasyonlar, daha müessir ele alışlar geliştirmekte muvaffak olur. Bu gibi yaratıcı yahut düzenlevici faaliyetlerini uzun müddet devam ettirir, muhafaza eder. *Meşguliyet.*

117. *Genel saadeti artırır.*

Hayır severlik, din, terbiye, kültür, ilim, endüstri sahalarında vatanperverlik sahasında amme terakkisini teşvik eden, ilerleten bir insan olarak geniş bir idrak ve anlayışa ulaşmıştır. *Sosyalleşme.*